

Identifying and Ranking the Influential and Influential Factors on the Development of Cultural Capital in the Education Organization

ARTICLE INFO

Article Type
Research Article

Authors

Hamidreza Bazgoli¹,
Mahmoud Safari^{*2},
Mohammad Naghi Imani³

How to cite this article

Hamidreza Bazgoli, Mahmoud Safari, Mohammad Naghi Imani, Identifying and Ranking the Influential and Influential Factors on the Development of Cultural Capital in the Education Organization, *Journal of Islamic Life Style Centered on Health*, 2021;5(4):25-33.

1. PhD Student, Department of Educational Management, Damavand Branch, Islamic Azad University, Damavand, Iran.
2. Assistant Professor, Department of Philosophy of Education, Damavand Branch, Islamic Azad University, Damavand, Iran (Corresponding Author).
3. Assistant Professor, Department of Educational Management, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran.

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: mahmoud.safari@mihanmail.ir

Article History

Received: 2021/07/23

Accepted: 2021/10/02

ABSTRACT

Purpose: The present research is applied in terms of purpose and in terms of how to collect information is part of mixed research (quantitative and qualitative). The statistical population in the qualitative part includes academic and knowledgeable experts in the field of cultural capital and in the quantitative part includes all high school students in Tehran.

Materials and Methods: The sample size in the qualitative part with theoretical saturation (20 people) and in the quantitative part based on Cochran's formula was estimated 335 people. Purposeful sampling was used to select the sample in the qualitative part and stratified random sampling was used in the quantitative part. Data collection tools were qualitative, interview and quantitative, researcher-made questionnaire based on a 5-item scale. The validity of the questionnaire was confirmed in terms of form and content by several experts, the validity was confirmed by the calculation of the slope and the validity of the questionnaire was confirmed by the calculation of the square root of the AVE. The reliability of the questionnaire was obtained through Cronbach's alpha for the whole questionnaire of 0.968. Cronbach's alpha, tangent (AVE) tests, AVE root matrix, Kolmogrofs-Smirnov test, confirmatory factor analysis and sample t-test were used to analyze the data.

Findings: The results identified 10 components and 185 indicators that 5 effective components including social identity, social capital, family interactions, media consumption and lifestyle and 5 effective dimensions of academic achievement, student empowerment, social responsibility, social acceptability and student happiness

Conclusion: According to this research, education seeks to develop students' competencies and improve their performance. The educational system of the country can distribute the valuable collections of the society among the individuals and by loading it with cultural capital, it can assign them to different social positions to some extent and play an equalizing role.

Keywords: Cultural Capital, Academic Progress, Education.

شناسایی و رتبه بندی عوامل تاثیرگذار و تاثیرپذیر بر توسعه سرمایه فرهنگی در سازمان آموزش و پرورش

حمیدرضا بازگلی^۱

دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران.

محمود صفری^{۲*}

استادیار، گروه فلسفه تعلیم و تربیت، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران (نویسنده مسئول).

محمدنقی ایمانی^۳

استادیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

چکیده

هدف: پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ نحوه گردآوری اطلاعات جزء پژوهش‌های آمیخته (کمی و کیفی) است. جامعه آماری در بخش کیفی شامل خبرگان دانشگاهی و آگاه در زمینه سرمایه فرهنگی و در بخش کمی شامل تمام دانش‌آموزان دبیرستان در شهر تهران می‌باشد.

مواد و روش‌ها: حجم نمونه در بخش کیفی با اشباع نظری (۲۰ نفر) و در بخش کمی بر اساس فرمول کوکران ۳۳۵ نفر برآورد گردید. برای انتخاب نمونه در بخش کیفی از نمونه‌گیری هدفمند و در بخش کمی از نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها، در بخش کیفی، مصاحبه و در بخش کمی، پرسشنامه محقق‌ساخته بر مبنای مقیاس ۵ گزینده‌ای بود. روایی پرسشنامه از نظر صوری و محتوایی از طریق چند نفر از خبرگان، روایی همگرا از طریق محاسبه میانگین واریانس استخراج شده و روایی واگرا از طریق محاسبه جذر AVE به تایید رسید. پایایی پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۹۶۸ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آلفای کرونباخ، میانگین واریانس استخراج شده (AVE)، ماتریس جذر AVE، کولموگروف-اسمیرنوف، تحلیل عاملی تاییدی و t تک‌نمونه‌ای استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج به دست آمده به شناسایی ۱۰ مولفه و ۱۸۵ شاخص منجر شد که ۵ مؤلفه اثرگذار شامل هویت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، تعاملات خانوادگی، مصرف رسانه و سبک زندگی و ۵ بعد اثرپذیر پیشرفت تحصیلی، توانمندسازی دانش‌آموزان، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، مقبولیت اجتماعی و شادی دانش‌آموزان تأثیر دارند.

نتیجه‌گیری: بر اساس این پژوهش، آموزش به دنبال توسعه صلاحیت‌ها و شایستگی دانش‌آموزان و بهبود عملکرد آن‌ها است. سیستم آموزشی کشور می‌تواند مجموعه‌های ارزشمند جامعه را بین افراد توزیع کند و با بار دادن آن به سرمایه فرهنگی آن‌ها را تا حدی به مواضع مختلف اجتماعی تخصیص دهد و نقش برابر ساز را ایفا کند.

واژگان کلیدی: سرمایه فرهنگی، پیشرفت تحصیلی، آموزش و پرورش.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۷/۱۰

*نویسنده مسئول: mahmoud.safari@mihanmail.ir

مقدمه

نظام آموزشی واسطه‌ای بین عرصه‌ی محدود هنر و عرصه‌های اجتماعی و فرهنگی گسترده‌تر است. به عبارت دیگر، واسطه‌ای است بین عرصه‌ی تولید و عرصه مصرف. نظام آموزشی برخلاف نهادهای هنری که به تولید اهداف فرهنگی (Cultural Objectives) کمک می‌کنند، ابژه‌های فرهنگی تولید نمی‌کند، بلکه کارش تولید مصرف‌کنندگان هنر است تا به این شکل با تولیدات فرهنگی متناسب شوند. نظام آموزشی است که نوعی «ملکه» و در این جا «ملکه‌ای هنری» بوجود می‌آورد. آنچه در آموزش و پرورش به مصرف‌کنندگان هنر تلقین می‌شود، از وجه دریافت است و مجموعه‌ای است از شاکله‌های طبقه‌بندی‌کننده، که به مصرف‌کننده امکان می‌دهد اثر هنری را «رمزگشائی» کند (۱). لذا ضرورت آموزش در ارتقاء سرمایه فرهنگی بورديو نه تنها در راستای افزایش صرف سرمایه موروثی خانواده، بلکه در راستای تولید مخاطب فرهنگ و کالاهای فرهنگی و هنری و آموزش کدهای فرهنگی در راستای تحقق سرمایه نمادین مؤثر بوده و می‌تواند به‌نوعی باعث ارتقاء توانش‌های فرهنگی، صلاحیت و توانایی‌ها در کنار افزایش تحصیلات و امکان دستیابی به موفقیت‌های آموزشی و شغلی راه‌گشا و اثربخش باشد. یکی از مهمترین مؤلفه‌های ارتقاء سرمایه فرهنگی در بعد فردی را "آموزش" تشکیل می‌دهد. آموزش یک فاکتور کلیدی برای پیش‌بینی تحرک اجتماعی در اغلب جوامع صنعتی است (۲؛ ۳). اغلب مطالعات تحرکات اجتماعی نشان می‌دهد که موفقیت‌های آموزشی و شغلی توسط آموزش و تجربیات آموزشی خانواده در افراد تعیین می‌شوند. معمولاً آموزش افراد در خانواده، مدرسه، دانشگاه و محیط‌های شغلی صورت می‌پذیرد (۴). در پی آموزش، فرد می‌تواند از موفقیت‌های آموزشی و تحصیلات دانشگاهی بالاتری بهره‌مند شود و حتی موقعیت‌های شغلی مناسب‌تری را کسب نماید، تمامی این موارد، ارتقاء سرمایه فرهنگی افراد را توسط "آموزش" در بعد فردی مشخص‌تر می‌نمایاند (۵؛ ۶).

بنابراین با توجه به نتایج تحقیقات انجام شده، فاکتور «آموزش» به عنوان یکی از ارتقاءدهنده‌های سرمایه فرهنگی محسوب می‌گردد؛ نه فقط به جهت افزایش تحصیلات در والدین و کودکان، بلکه به جهت تأثیرات اساسی در طبقه اجتماعی فرد و افزایش امکان دستیابی افراد به موقعیت‌های مناسب حرفه‌ای و سبک زندگی است که مورد توجه می‌باشد (۷؛ ۸).

یکی از اساسی‌ترین وظایف نظام آموزش، ارتقاء سرمایه فرهنگی و غنی‌سازی سرمایه فرهنگی دانشجویان و دانش‌آموزان می‌باشد. سرمایه فرهنگی به ریشه‌های اجتماعی، مربوط بوده که به‌عنوان تعیین‌کننده‌ای در زندگی اجتماعی، سبک زندگی و دستاوردهای حرفه‌ای و تخصصی او محسوب می‌گردد. در این زمینه و برای یافتن این اهمیت، تحقیقی بر روی گروهی از دانش‌آموزانی که برای آزمون ورودی دانشگاه ثبت‌نام کردند انجام شد. در ابتدا، سرمایه فرهنگی مورد نظر به‌عنوان یک متغیر نهفته و پنهان در درجه کمتری فرض شد. ولی تحلیل نهایی نشان داد که ارتقاء آموزشی و بهره‌گیری از آموزش‌های فوق برنامه بر روی

نهادهای آموزشی معتبر و هم به صورت غیرمستقیم در قالب کمک مالی به فرزندان در ارتقاء عملکرد تحصیلی آنها نقش داشته باشد. دوم سرمایه اجتماعی است که به عنوان فضای کلی (total extent) و کیفیت شبکه‌ها و ارتباطاتی که افراد برای ارتقاء منافع خود از آنها استفاده می‌کنند، تعریف شده است. سرمایه اجتماعی نیز می‌تواند به صورت مستقیم در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان در برخی آموزش‌ها (مثلاً در رشته‌های فنی) که دانش‌آموزان برای تکمیل موفقیت خود نیاز به موقعیت‌های کارآموزی دارند، دارای اهمیت باشد. خانواده‌ها ممکن است دارای روابطی باشند که بتواند رسیدن به این موقعیت‌ها را تسهیل نماید. سوم، سرمایه فرهنگی است که شامل آموزش و دانش، ذائقه‌ها (tastes) و ترجیحات (preferences) والدین و اطلاعات خاص (know-how) آنها از سیستم آموزشی (۱۳)، تحصیلات رسمی (۱۴)، مدیریت تعامل نهادی (۱۵)، تعاملات فرهنگی فضای خانواده (۵) می‌باشد. این شکل از سرمایه، ممکن است موفقیت تحصیلی فرزندان را به خاطر فعالیت‌های محیط خانواده که همچون یک آزمایشگاه یادگیری برای توسعه اولویت‌های آموزشی، شناخت رموز هنجاری نظام آموزشی و مهارت‌های شناختی است، تحت تأثیر قرار دهد.

در نظریه بورديو دانش‌آموزانی که با آورده‌های بیشتر و بهتری از سرمایه فرهنگی وارد نظام آموزشی می‌شوند_ دانش‌آموزان متعلق به خانواده‌هایی که دارای مهارت‌ها و ترجیحات فرهنگ غالب هستند_ بهتر قادرند قواعد پنهان بازی را کشف نموده و اولویت‌هایی را که از طرف مدرسه مهم تلقی می‌شود، را بپذیرند و بهتر می‌توانند مسیر خود را تا بالاترین سطوح تحصیلی ادامه دهند. بنابراین، نابرابری‌های اجتماعی مثل تفاوت‌های اولیه افراد در سرمایه فرهنگی به صورت مدارک تحصیلی استمرار می‌یابد (۱۶). طبق نظر بورديو، دانش‌آموزانی که سرمایه فرهنگی بیشتری دارند، بهتر می‌توانند قواعد بازی را رمزگشایی کنند و مهارت‌ها و برتری‌های فرهنگی را که در مدارس پاداش می‌گیرند، در خود پرورش دهند؛ بنابراین، بهتر می‌توانند به سطوح بالای تحصیلی برسند. او در تحلیل موفقیت تحصیلی طبقات اجتماعی مختلف یادآور می‌شود که همگام با گسترش سریع آموزش عالی، سرمایه فرهنگی به عنوان یک نیروی جدید در فرایند پایگاه_ موفقیت وارد عمل می‌شود.

امروزه و در شبکه جهانی کنونی سرمایه فرهنگی نه در قالب فردی بلکه در بعد اجتماعی و به‌عنوان شاخصی مؤثر در توسعه ملی مد نظر می‌باشد، لذا ارتقاء و توسعه در سرمایه فرهنگی به عنوان توسعه پایدار فرهنگی در جوامع مورد نظر می‌باشد (۱۷). جهت تعیین شاخص‌های ارتقاء سرمایه فرهنگی تحقیقاتی انجام شده است؛ از جمله بررسی‌های اسپرگر و ساواژ (۱۸) نشان می‌دهد که افزایش سرمایه فرهنگی والدین سبب افزایش میزان دستیابی آموزشی و حتی تعیین میزان دستیابی آموزشی در فرزندان می‌شود. ایشان جامعه‌پذیری، انتقال فرهنگی، دستیابی به امکانات آموزشی و تحرک اجتماعی را شاخص‌های ارتقاء سرمایه فرهنگی دانسته و نشان دادند که ارتقاء سرمایه فرهنگی در والدین، منجر به افزایش تشویق و انتظارات از کودکان، ارتقاء دستیابی آموزشی، جامعه‌پذیری و درونی‌سازی ارزش‌ها و هنجارها و انتقال فرهنگی

دانش‌آموزان سبب ارتقاء دانشی و افزایش تمایل ایشان برای ادامه تحصیل در دانشگاه بوده است، که این افزایش تحصیلات و موفقیت تحصیلی، سرمایه فرهنگی ارتقاء یافته‌ای است که شرایط دستیابی دانش‌آموزان را افزایش داده است (۸).

در دهه‌های اخیر حل مسائل آموزش و پرورش نه تنها مورد نظر مسئولان کشورهای مختلف قرار گرفته؛ بلکه همواره تأثیر آن در توسعه جامعه بیشتر آشکار می‌شود. به طور کلی، انجام تحقیقات در زمینه آموزش و پرورش و آموزش عالی می‌تواند عوامل مؤثر بر وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان را مشخص سازد. به ویژه، از آنجا که در سال‌های اخیر این تصور در حوزه آموزش عالی شکل گرفته است که وضعیت تحصیلی دانشجویان نسبت به گذشته دچار افت شده است (۹).

عده‌ای از محققین نیز بر مکانیسم اثر سرمایه فرهنگی بر تجربه های آموزشی و بازخورد داشته‌های آموزشی افراد در ارتقاء سرمایه فرهنگی افراد توجه داشته‌اند. آنها اعتقاد دارند به همان صورت که سرمایه‌های موروثی می‌توانند در کسب سرمایه‌های آموزشی دخیل باشند، تجربیات آموزشی کسب‌شده در مدرسه و دانشگاه، در نهایت می‌تواند به‌عنوان سرمایه موروثی نسل‌های آتی مورد سرمایه‌گذاری قرار گیرد و باعث ارتقاء سرمایه فرهنگی فرد و خانواده باشند (۱۰). در بسیاری از تحقیقات، میزان تحصیلات والدین به‌عنوان شاخصی اثرگذار در تعیین میزان سرمایه فرهنگی کودک مورد ارزیابی و توجه قرار گرفته است، به‌نحوی که در پاره‌ای از موارد، رتبه‌بندی در حیطه مدارک آموزشی والدین را مبنایی برای ارتقاء سرمایه فرهنگی کودکان توسط تولید عادات فرهنگی کودک، ایجاد انتظارات والدین از کودک بر مبنای تحصیلات والدین و میزان دستیابی به موفقیت آموزشی کودک برشمرده‌اند. این امر به خوبی جایگاه ارتقاء آموزشی تحصیلاتی والدین را در عرصه تولید سرمایه فرهنگی مترقی برجسته می‌نماید (۱۱).

سرمایه فرهنگی توجه بسیاری از سازمان‌ها، نهادها، مراکز فرهنگی، دانشگاه‌ها و سازمان‌های انتفاعی و غیرانتفاعی را که به نوعی در عرصه‌های برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری‌های فرهنگی دخیل هستند به خود معطوف داشته است؛ این ضرورت امروزه در سطوح قانونگذار و قدرتمند کشورها بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است. چرا که با تنظیم و ترسیم سرمایه‌های فرهنگی هر سازمان، نهاد، جامعه و یا کشور براحتی می‌توان به شناسایی ارزش‌های فرهنگی افراد هر جامعه پی برد و در راستای سبک زندگی و ایجاد رفاه و نشاط ملی ایشان به تجویز برنامه‌هایی عملیاتی پرداخت (۱۲).

بورديو مفهوم سرمایه را فراتر از مفهوم اقتصادی یا مادی به کار می‌برد و گستره معنایی وسیع‌تری به آن بخشیده است. بورديو سه نوع عمده سرمایه را معرفی می‌کند که می‌تواند موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار دهد؛ نخست، سرمایه اقتصادی که شامل دستمزد یا دیگر انواع دارایی‌های مادی مثل حجم سرمایه و دارایی می‌شود. این شکل از سرمایه می‌تواند هم به صورت سرمایه‌گذاری مستقیم مثل پرداخت شهریه آموزشی و ثبت نام در

حسب منطق اجرا، قیاسی و استقرایی؛ بر حسب زمان اجرای پژوهش، مقطعی؛ بر حسب نوع داده، آمیخته (کیفی-کمی)؛ بر حسب محیط پژوهش، کتابخانه‌ای؛ بر حسب روش گردآوری داده‌ها و یا ماهیت و روش پژوهش، توصیفی-همبستگی و بر حسب میزان تمرکز بر پدیده مورد نظر پهنانگر بود.

در بخش کیفی شامل خبرگان دانشگاهی و افراد آگاه در زمینه توسعه سرمایه فرهنگی و در بخش کمی شامل کلیه دانش‌آموزان دبیرستان در شهر تهران بود. حجم نمونه در بخش کیفی با اشباع نظری (۲۰ نفر) و در بخش کمی بر اساس فرمول کوکران ۳۳۵ نفر برآورد شد. برای انتخاب نمونه در بخش کیفی از نمونه‌گیری هدفمند و در بخش کمی از نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها، در بخش کیفی، مصاحبه و در بخش کمی، پرسشنامه محقق‌ساخته بر مبنای مقیاس ۵ گزینه‌ای بود. روایی پرسشنامه از نظر صوری و محتوایی از طریق چند نفر از خبرگان، روایی همگرا از طریق محاسبه میانگین واریانس استخراج شده و روایی واگرا از طریق محاسبه جذر AVE به تایید رسید. پایایی پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۹۶۸ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آلفای کرونباخ، میانگین واریانس استخراج شده (AVE)، ماتریس جذر AVE، کولموگروف-اسمیرنف، تحلیل عاملی تاییدی و t تک‌نمونه‌ای با استفاده از نرم‌افزار *lisrel* و *smartPLS* استفاده شد.

بر اساس داده‌های بدست آمده پایایی ابعاد مورد تأیید است زیرا آلفای کرونباخ و ضریب پایایی ترکیبی بالای ۰/۷ است و همچنین $AVE > 0.5$ است. روایی همگرا مورد تأیید است، زیرا $CR > 0.7$ ؛ $CR > AVE$ ؛ $AVE > 0.5$ و همین‌طور روایی واگرا نیز مورد تأیید است زیرا $MSV < AVE$ (Maximum Shared Squared Variance) و $ASV < AVE$ (Average Shared Squared Variance)

یافته‌ها

در این بخش به تحلیل کمی داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و *lisrel* در دو حوزه تجزیه و تحلیل (توصیفی و استنباطی) و تفسیر نتایج پرداخته می‌شود. در این بخش و در جدول زیر به توصیف اطلاعات جمعیت شناختی و همین‌طور توصیف متغیرهای پژوهش از منظر شاخص‌های گرایش به مرکز، شاخص‌های پراکندگی و شاخص‌های شکل توزیع پرداخته می‌شود. طبق یافته‌های توصیفی پژوهش، ۴۹ درصد از افراد مورد سنجش زن و ۵۱ درصد مرد بودند. همچنین، ۴۱ درصد از افراد مورد سنجش پایه تحصیلی دوم، ۲۷ درصد پایه سوم، ۲۳ درصد پایه اول و ۹ درصد پیش‌دانشگاهی بودند.

ایشان می‌شود. «انتقال فرهنگی» حتی می‌تواند سطوح دستیابی به امکانات آموزشی را تعیین نماید. همچنین انتقال فرهنگی می‌تواند با اثر مثبت، از تنزل کودک به عقب جلوگیری نموده و باعث رشد اجتماعی بیشتر گردد.

سرمایه فرهنگی برخاسته از سه منشأ گوناگون شامل: پرورش خانوادگی و اجتماعی (طبقاتی)، آموزش‌های رسمی و مهارت‌های کسب‌شده از طریق آموزش و فرهنگ شغلی است. انباشت سرمایه فرهنگی در افراد از طریق این سه منبع سبب بروز تفاوت‌هایی در دارندگان سرمایه فرهنگی و کسانی که فاقد آن هستند می‌شود (۱۹). لذا ضرورت آموزش در ارتقاء سرمایه فرهنگی بورديو نه تنها در راستای افزایش صرف سرمایه موروثی خانواده، بلکه در راستای تولید مخاطب فرهنگ و کالاهای فرهنگی و هنری و آموزش کدهای فرهنگی در راستای تحقق سرمایه نمادین مؤثر بوده و می‌تواند به‌نوعی باعث ارتقاء توانش‌های فرهنگی، صلاحیت و توانایی‌ها در کنار افزایش تحصیلات و امکان دستیابی به موفقیت‌های آموزشی و شغلی راهگشا و اثربخش باشد.

بدون شک مسیر پیشرفت و توسعه یک کشور نیازمند مشارکت فرد فرد مردم یک جامعه است و این امر امکان‌پذیر نیست مگر در جوامعی که سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی بالایی دارند. به اعتقاد صاحب‌نظران توسعه، سرمایه فرهنگی خود شاخصی از توسعه فرهنگی به شمار می‌رود. با توجه به اهمیت تأمین سرمایه فرهنگی، لازم است که سیاستگذاران فرهنگی شناخت کاملی از این سرمایه، برآوردی از رشد آن در اختیار داشته باشند و چگونگی تحولات آن را بدانند و منابع را برای تأمین این نیاز به‌گونه‌ای متناسب تخصیص دهند. بدین ترتیب با مطالعه علمی و شناخت دقیق سرمایه فرهنگی اقشار مختلف جامعه می‌توان از این مفهوم بعنوان متغیر پیش‌بینی‌کننده در تحلیل مسائل اجتماعی، فرهنگی نظیر هویت اجتماعی، مشارکت سیاسی، عملکرد تحصیلی، همنوایی و ... سود جست. همان‌طور که آموزش می‌تواند در ارتقاء و ساخت سرمایه فرهنگی مؤثر باشد، سرمایه فرهنگی نیز باعث بازتولید آموزشی، موفقیت‌های آموزشی، افزایش دستیابی آموزشی و ارتقاء دانشی افراد می‌شود. لذا با این تفاسیر پژوهش حاضر به شناسایی و رتبه‌بندی عوامل اثرگذار و اثرپذیر بر توسعه سرمایه فرهنگی در نظام آموزش و پرورش می‌پردازد و قصد دارد به این سؤال پاسخ دهد که چه عواملی بر توسعه سرمایه فرهنگی در نظام آموزش و پرورش تأثیر دارد؟

مواد و روش‌ها

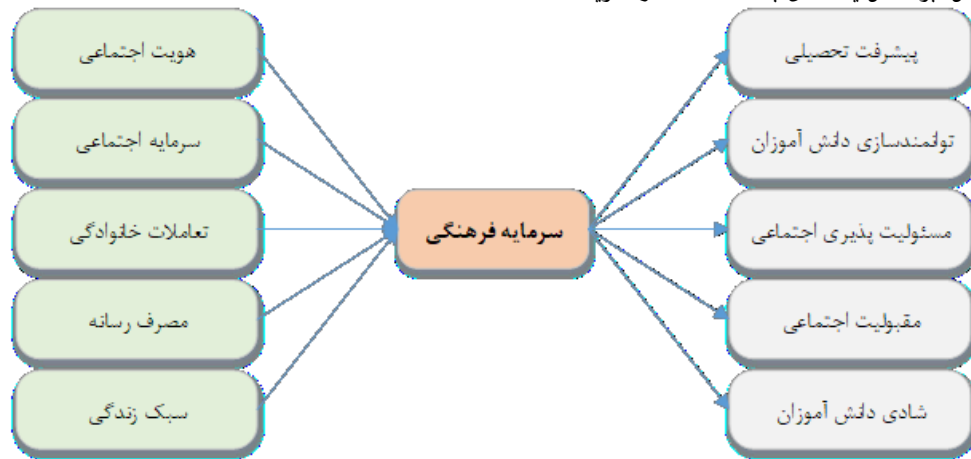
با توجه به اینکه تحقیق حاضر به شناسایی و رتبه‌بندی عوامل اثرگذار و اثرپذیر بر توسعه سرمایه فرهنگی در نظام آموزش و پرورش می‌پردازد، روش پژوهش بر حسب زمان وقوع پدیده، گذشته‌نگر؛ بر حسب نتیجه، تصمیم‌گرا؛ بر حسب هدف، کاربردی؛ بر

جدول ۱. اطلاعات جمعیت شناختی نمونه و توصیف متغیرها

متغیر	بعد	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	آزمون K-S
عوامل اثرگذار و اثرپذیر بر توسعه سرمایه فرهنگی	هویت اجتماعی	۳,۳۶	۰,۷۶	-۰,۱۵	-۰,۰۷	۰,۴۱۴
	تعاملات خانوادگی	۴,۵۲	۰,۵۶	-۱,۷۲	۰,۰۱	۰,۵۷۷
	سرمایه اجتماعی	۳,۲۲	۰,۹۰	۰,۱۲	-۰,۵۰	۰,۳۹۱
	مصرف رسانه	۳,۲۲	۰,۷۹	۰,۱۹	-۰,۲۴	۰,۳۶۲
	سبک زندگی	۴,۴۰	۰,۵۹	-۱,۳۳	۰,۱۷	۰,۳۳۵
	پیشرفت تحصیلی	۳,۲۰	۰,۷۳	-۰,۰۶	۰,۴۵	۰,۴۵۳
	توانمندسازی دانش آموزان	۳,۳۱	۰,۸۱	-۰,۱۹	۰,۱۵	۰,۴۴۲
	مسئولیت پذیری اجتماعی	۴,۴۴	-۰,۹۶	-۰,۹۶	-۰,۵۲	۰,۵۸۲
	مقبولیت اجتماعی	۳,۷۰	-۰,۲۸	-۰,۲۸	۰,۶۳	۰,۴۰۲
	شادی دانش آموزان	۳,۹۹	-۰,۶۱	-۰,۶۱	۰,۹۱	۰,۵۱۰

بنیاد ۱۱ مقوله و ۱۸۵ شاخص به دست آمد که ۵ مقوله عوامل اثرگذار بر توسعه سرمایه فرهنگی در نظام آموزش و پرورش می باشد که عبارتند از: هویت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، تعاملات خانوادگی، مصرف رسانه و سبک زندگی. همچنین بر اساس یافته های به دست آمده ۵ مقوله عوامل اثرپذیر از توسعه سرمایه فرهنگی در نظام آموزش و پرورش می باشد که عبارتند از: پیشرفت تحصیلی، توانمندسازی دانش آموزان، مسئولیت پذیری اجتماعی، مقبولیت اجتماعی و شادی دانش آموزان. بر اساس عوامل شناسایی شده فوق مدل مفهومی نهایی پژوهش به قرار زیر است:

میانگین و انحراف استاندارد همه مولفه ها آورده شد؛ همچنین یافته های حاصل از جدول قبل نشان داد، آماره کشیدگی در تمامی مولفه ها بین ۵، -۵ می باشد؛ یعنی توزیع داده ها از این جنبه نرمال بوده و شکل توزیع خیلی تخت یا بلند نمی باشد؛ همین طور آماره چولگی در تمامی مولفه ها بین ۳، -۳ و حتی بین ۲، ۲- قرار دارد، یعنی توزیع داده ها از این جنبه نرمال بوده و می توان گفت شکل توزیع دارای چولگی مثبت یا منفی نیست. همچنین مطابق با جدول بالا، به دلیل بیشتر شدن سطح معناداری از ۰,۰۵، می توان در سطح اطمینان ۹۵٪ بیان داشت که فرض مبنی بر نرمال بودن داده ها پذیرفته می شود. در پاسخ به عوامل اثرگذار بر توسعه سرمایه فرهنگی در نظام آموزش و پرورش؛ بر اساس یافته های به دست آمده از نظریه داده

شکل ۱. مدل عوامل شناسایی شده حاصل از بخش کیفی

نشان داده شده است که در جدول زیر به صورت خلاصه آورده شده است.

همان طور که در شکل های بالا نشان داده شده است، کلیه مقادیر پارمترهای مربوط به مدل به همراه بارهای عاملی و ضرایب مسیر

جدول ۲. برآوردهای مربوط به مدل

مسیر	ضریب مسیر	مقدار t	وضعیت
←	۰,۷۷	۱۴,۹۵	پذیرفته شد
←	۰,۷۶	۱۴,۶۲	پذیرفته شد
←	۰,۷۷	۱۴,۸۹	پذیرفته شد
←	۰,۷۸	۱۵,۲۴	پذیرفته شد
←	۰,۷۲	۱۳,۲۷	پذیرفته شد
←	۰,۸۶	۱۷,۵۹	پذیرفته شد
←	۰,۷۴	۱۴,۱۵	پذیرفته شد
←	۰,۷۸	۱۵,۳۱	پذیرفته شد
←	۰,۸۱	۱۵,۹۹	پذیرفته شد
←	۰,۷۲	۱۳,۳۳	پذیرفته شد

در مورد این شاخص‌ها به برازش کامل دست یافته است. در جدول ۳ وضعیت موجود توسعه سرمایه فرهنگی در نظام آموزش و پرورش و عوامل اثرگذار آن ارائه شده است.

مهم‌ترین و متداول‌ترین شاخص‌های برازش مانند $GFI, AGFI, CFI, RMSEA$ مقادیر بالای ۰/۹ به دست آوردند که بنابراین، با اطمینان بسیار بالایی می‌توان دریافت محقق

جدول ۳. آزمون تی تک نمونه‌ای به منظور بررسی وضعیت موجود

متغیر	بعد	مولفه	مقدار تی	Sig.	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد از اختلاف
ارزش آزمون = ۳						
		حد بالا		حد پایین		حد بالا
سرمایه فرهنگی	سرمایه فرهنگی تجسم یافته	۷,۴۲	۰,۰۰۰	۰,۳۱	۰,۲۳	۰,۴۰
	سرمایه فرهنگی عینیت یافته	۱۰,۳۵	۰,۰۰۱	۱,۵۵	۰,۶۸	۱,۰۰
	سرمایه فرهنگی نهادی	۳,۰۳	۰,۰۰۳	۰,۱۳	۰,۰۴	۰,۲۱
	هویت اجتماعی	۴۹,۳۹	۰,۰۰۰	۱,۵۲	۱,۴۶	۱,۵۸
	سرمایه اجتماعی	۴۷,۱۶	۰,۰۰۰	۱,۴۶	۱,۴۰	۱,۵۳
عوامل اثرگذار	تعاملات خانوادگی	۴۴,۷۱	۰,۰۰۰	۱,۳۷	۱,۳۱	۱,۴۳
	مصرف رسانه	۷,۱۵	۰,۰۰۰	۰,۳۲	۰,۲۳	۰,۴۱
	سبک زندگی	۹,۸۹	۰,۰۰۰	۰,۴۳	۰,۳۴	۰,۵۱
	پیشرفت تحصیلی	۳۹,۴۱	۰,۰۰۰	۱,۲۴	۱,۱۷	۱,۳۰
	توانمندسازی دانش آموزان	۴۳,۲۳	۰,۰۰۰	۱,۴۰	۱,۳۳	۱,۴۶
عوامل اثرپذیر	مسئولیت پذیری اجتماعی	۴۵,۵۱	۰,۰۰۰	۱,۴۱	۱,۳۵	۱,۴۸
	مقبولیت اجتماعی	۳,۹۹	۰,۰۰۰	۰,۱۷	۰,۰۸	۰,۲۵
	شادی دانش آموزان	۸,۳۲	۰,۰۰۰	۰,۳۹	۰,۳۰	۰,۴۹

هستند، چنین استنباط می‌شود که وضعیت مولفه‌ها و ابعاد در وضعیت مطلوب می‌باشد.

از طریق آزمون t تک نمونه‌ای نشان داد که سطح معناداری در همه ابعاد و مولفه‌ها کمتر از پنج صدم می‌باشد و بنابراین فرض صفر با ۹۵ درصد اطمینان برای این مولفه‌ها رد و فرض پژوهش تأیید می‌شود. همچنین، با توجه به اختلاف میانگین که مقادیری مثبت

نتیجه گیری

در پژوهش حاضر به این مساله پرداخته شد که برای توسعه سرمایه فرهنگی در نظام آموزش و پرورش، چه پیشایندها و پسایندهایی اثرگذار است. بر این اساس و با توجه به مرور مبانی نظری و مصاحبه با خبرگان ابعاد مختلف توسعه سرمایه فرهنگی در نظام آموزش و پرورش شناسایی شده و مولفه های اثرگذار بر آن مورد بررسی قرار گرفته است. نتیجه به دست آمده متن حاضر با نتایج برخی پژوهش های انجام شده نظیر ولیخانی (۲۰)، میرساردو و قدیمی (۲۱)، کلیونا و همکاران (۲۲)، بابایی فرد و حیدریان (۹)، وایشناو و همکاران (۲۳) همسو است. امروزه آموزش به عنوان یکی از مکانیزم های اصلی توسعه منابع انسانی در حوزه سازمان ها مطرح است. قرن بیست و یکم، قرن است با رویکردهای مبتنی بر ظهور تکنولوژی نوین و عصر اقتصاد دانشی که کلید اصلی آن نیز منابع انسانی یا سرمایه انسانی است. منابع انسانی باید بتواند با برخورداری از دانش و مهارت جدید روز، خود را با تکامل امور هم راستا نماید. هدف اساسی آموزشی، کمک به جامعه جهت نیل به مقاصدش است. آموزش به معنای سرمایه گذاری بر روی افراد به منظور قادر ساختن آن ها برای عملکرد بهتر و قدرت استفاده ی بهتر از توانایی های طبیعی آن ها است. به عبارتی، آموزش به دنبال توسعه صلاحیت ها و شایستگی دانش آموزان و بهبود عملکرد آن ها است. سیستم آموزشی کشور می تواند مجموعه های ارزشمند جامعه را بین افراد توزیع کند و با بار دادن آن به سرمایه فرهنگی آن ها را تا حدی به مواضع مختلف اجتماعی تخصیص دهد و نقش برابرساز را ایفا کند. بر این اساس، پژوهش حاضر به بررسی این موضوع پرداخت و مولفه های تشکیل دهنده، تاثیرگذار و تاثیرپذیر از تبیین نقش سرمایه فرهنگی در نظام آموزش و پرورش را با مرور مبانی نظری، مصاحبه با خبرگان امر و پرسش از خود اساتید، شناسایی کرد. در این پژوهش عنوان شد که عوامل مختلف سرمایه فرهنگی تجسم یافته، سرمایه فرهنگی عینیت یافته و سرمایه فرهنگی نهادی از عوامل تشکیل دهنده توسعه سرمایه فرهنگی می باشد. در پژوهش حاضر نشان داده شد که تمام این مولفه های در وضعیت مطلوبی به سر می برند. این بدان معنی است که برای فرایندی که به وسیله آن، سرمایه فرهنگی و منش عادت به بازتولید اجتماعی یاری می رسانند، نهادهایی جوان مدرسه و ساز و کار مسدود کننده امتحانات مدارس، امور مرکزی اند. جذابیت مدل بورديو در این است که وی مدعی است جامعه به لحاظ صوری درهائش به روی حرکت باز است. هیچ گونه قاعده یا توطئه ای برای نخبگان وجود ندارد که جلوی حرکت رو به بالای تحرک اجتماعی اعضای گروه های فرودست را بگیرد. دست کم در این نظریه، هر کسی می تواند گلیم خود را در نظام ارزشی از آب بیرون بکشد. اما در عمل، وضع غیر از این است. برتری از طریق کارکردهای ظریف، جانب داری های فرهنگی تأیید نشده ای بازتولید می شود که عاملان آن غالباً نا آگاه از کار خویشند. آن ها در حالی که به همبستگی میان طبقه اجتماعی و نرخ ترک تحصیل اشاره می کنند، می گویند: «موانع اقتصادی برای توضیح این نکته کافی نیستند که چه طور نرخ های مرگ و میر آموزشی می توانند از یک طبقه تا طبقه ای دیگر این همه متفاوت باشند».

بورديو و پاسرون با اشاره به یک جامعه پسا صنعتی، نظام دانشگاهی را به عنوان وسیله کسب امتیاز توانمندتر می دانند. آن ها استدلال کردند که «تبدیلی مجدد سرمایه اقتصادی به سرمایه دانشگاهی، یکی از راهبردهایی است که بورژوازی کسب مسلک را قادر می سازد تا موضع برخی یا همه وارثان خود را حفظ کند».

داشتن سرمایه فرهنگی کارکردهای مختلفی دارد؛ اولاً کسب مشروعیت از طریق سایر سرمایه ها منوط به تبدیل شدن آن ها به سرمایه فرهنگی است، یعنی کسی که به واسطه سرمایه فرهنگی منزلت دارد، می تواند روایت و برداشت خود را از دنیای اجتماعی بر دیگران تحمیل کند. ثانیاً داشتن سرمایه فرهنگی بدان معنا است که فرد می تواند خود را از الزامات زندگی روزمره جدا کند و نوعی گزینش دلخواه در عرصه فرهنگی انجام دهد. نهایتاً باید به این نکته اشاره کرد که سرمایه فرهنگی برخاسته از سه منشأ گوناگون است که عبارتند از: پرورش خانوادگی و اجتماعی (طبقاتی)، آموزش های رسمی و مهارت های کسب شده از طریق آن. باید گفت که فرهنگ شغلی و انباشت سرمایه فرهنگی در افراد از طریق این سه منبع سبب بروز تفاوت هایی در دارندگان سرمایه فرهنگی و کسانی که فاقد آن هستند، می شود.

در پژوهش حاضر همچنین به شناسایی عوامل اثرگذار و اثرپذیر بر نقش سرمایه فرهنگی در آموزش و پرورش، همت گمارده شد و با نظر خبرگان و همچنین، مرور مبانی نظری، مولفه های اثرگذار بر توسعه سرمایه فرهنگی شامل، مولفه های هویت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، تعاملات خانوادگی، مصرف رسانه و سبک زندگی مورد شناسایی قرار گرفت. و مؤلفه های تاثیر پذیر از توسعه سرمایه فرهنگی شامل، موفقیت تحصیلی، توانمندسازی دانش آموزان، مسئولیت پذیری اجتماعی، مقبولیت اجتماعی و شادی دانش آموزان مورد شناسایی قرار گرفتند.

پیشنهاد های منتج از یافته های پژوهش در خصوص عوامل اثرگذار و اثرپذیر توسعه سرمایه فرهنگی در آموزش و پرورش عبارت است از:

کتاب درسی و برنامه های آموزشی در مقاطع تحصیلی عمومی و متوسطه از بعد تقویت مؤلفه های مربوط به هویت اجتماعی مورد تحلیل محتوا قرار گیرند.

مدیران و کارکنان و معلمان در فرایند طراحی، تدوین و اجرای برنامه ریزی های آموزشی و درسی باید مسئولیت های حرفه ای خویش را به خوبی درک کنند و از تازه ترین و کارآمدترین روش های موجود در این زمینه با توجه به شرایط و اقتضائات خاص مدرسه محل خدمت خود بهره جویند
برگزاری کلاس های آموزشی به خانواده ها برای حل مشکلات داخلی.

تأکید بر توسعه سرمایه فرهنگی از طریق ایجاد مراکز فرهنگی، هنری و آموزشی، هم چون سینماها، فرهنگ سراها، سالن های ورزشی، کتابخانه ها، مساجد، دانشگاه ها و دیگر فضاها است که از این طریق، بتوان علاقه و ایجاد انگیزه برای انجام فعالیت های فرهنگی و کسب دانش و اطلاعات را برای دانش آموزان فراهم کرد..

- outcomes, *Economics of Education Review*, doi:10.1016/j.econedurev.2009.06.003, 2009.
6. Blasko, Z., Reproduction or cultural mobility. *Review of Sociology*, 9, 5-26. 2003.
7. Southgate, D. E. *Determinants of Shadow Education: A Cross-National Analysis* (thesis). 2009.
8. Sulis, I.; Porcu, M. & Pitzalis, M. Scaling the Latent Variable Cultural Capital via Item Response Models and Latent Class Analysis. In B. Fichet, D. Piccolo, R. Verde, & M. Vichi (Eds.), *Classification and Multivariate Analysis for Complex Data Structures* (pp. 271–279). 2011.
9. Babaei Fard A, Heydarian A Investigating the effect of cultural capital on students' academic achievement. *Journal of Social Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad*, Year 12, Issue 1, p. 118-142. 2014.
10. Wildhagen, T. Capitalizing on Culture: How Cultural Capital Shapes Educational Experiences and Outcomes. *Sociology Compass*, 4(7), 519–531. 2010.
11. Myrberg, E. & Rosén, M. Direct and indirect effects of parents' education on reading achievement among third graders in Sweden. *British Journal of Educational Psychology*, 79, 695–711. 2009.
12. Cochrane, Phoebe. Exploring cultural capital and its importance in sustainable development. *Ecological Economics*, 2016, 57, 318–330.
13. Jaeger, M. M., & Holm, A., Does parents' economic, cultural, and social capital explain the social class effect on educational attainment in the Scandinavian mobility regime? *Social Science Research*, 2007, 36, 719–744.
14. DiMaggio, P. Cultural capital and social success: The impact of status culture participation on the grades of high school

یکی از دلایل فاصله گرفتن گروهی از دانش‌آموزان (چه بسا محدود) از سبک زندگی دینی، می‌تواند عدم تنوع کافی در اقلام و کالاهای مصرفی متناسب با ارزش‌های اسلامی باشد. از این رو پیشنهاد می‌گردد که خلاقیت و تنوع در تولید و ارائه کالاها که بتواند ذائقه‌های متفاوتی را به سوی خود جذب کند، مورد توجه بیشتری قرار بگیرد.

متخصصان برنامه‌ریزی سرفصل دروس دانش‌آموزان، محتوای واحدهای درسی را به گونه‌ای سازماندهی کنند که یادگیری از طریق این راهبردها قابل انتقال باشد

آموزش و پرورش باید در راستای ایجاد عدالت آموزشی، توانمندسازی زبانی دانش‌آموزان طبقات پایین جامعه و اقلیت‌های قومی/زبانی/لهجه‌ای را قبل از ورود به دبستان مدنظر قرار دهد؛ تا این دانش‌آموزان با توان برابر وارد عرصه رقابت شده و موفقیت‌ها و فرصت‌ها، نه فقط بر اساس استعداد زبانی، بلکه مبتنی بر مجموعه توانمندی‌ها و شایستگی‌ها توزیع شود.

جلب مشارکت و انگیزه مند کردن دبیرستان‌ها در توسعه و گسترش مفاهیم زیربنایی مسئولیت‌های اجتماعی دانش‌آموزان به موقعیت خاص افراد، جایگاه اجتماعی آنها، میزان دسترسی به امکانات اقتصادی و فرهنگی، موقعیت طبقاتی، میزان تحصیلات والدین، گرایش به هنر و گرایش به مطالعه و موسیقی را در هنگام دسته بندی دانش‌آموزان یا کلاس بندی آنها توجه شود.

فرهنگ سازی و آگاهی رسانی در مورد مفهوم شادی و زندگی شاد افزایش امکانات و تسهیلات فرهنگی آموزشی برای جوانان.

به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود: از متغیرهای آموزش خانوادگی و نظام اقتصادی و مالی خانواده ها نیز در پژوهش خود به‌عنوان متغیرهای کنترل یا تعدیل کننده استفاده کرده و مدل متفاوتی ارائه دهند. همچنین، به منظور اولویت بندی پیشنهادها و پساندهای نقش توسعه سرمایه فرهنگی از نرم افزارهای دیگری نظیر AHP و ANP استفاده شود و نتایج این رتبه بندی با نتایج پژوهش حاضر مقایسه شود.

References

1. Lash, Scott. *Sociology of Postmodernism*, translated by Hassan Chavoshian, Tehran: Markaz Publishing, p. 340. 1383
2. Gintis, H. *The American Occupational Structure Eleven Years Later* (Vol. 9). JSTOR. 1980
3. Sewell, W. H. & Hauser, R. M. *Education, Occupation, and Earnings. Achievement in the Early Career*. 1975.
4. Low, S. *Investing in cultural capital: A partnership enhancing transition for equity students* 2008.
5. Tramont, L., & Willms, J. D., *Cultural capital and its effects on education*

British Educational Research Journal, Vol. 43, No. 6, December 2017, pp. 1225–1245

23. Vaishnav Kameswaran, Lindsey Cameron, Tawanna R. Dillahunt. Support for Social and Cultural Capital Development in Real-time Ridesharing Services. CHI 2018, April 21–26, 2018, Montréal, QC, Canada

students. American Sociological Review, 1982, 47, 189–201.

15. Lareau, A., & Weininger, E. B., Cultural capital in education research: A critical assessment. Theory and Society, 2003, 32, 567–606.

16. Aschaffenburg K, Maas I Cultural and educational careers: The dynamics of social reproduction. American Sociological Review, 1997, 62, 573–587.

17. Phillips, R. & Shockley, G. Linking Cultural Capital Conceptions to Asset-Based Community Development. Mobilizing communities: asset building as a community development strategy, 2010, 92, pp 370-382.

18. Scherger, S. & Savage, M. Cultural transmission, educational attainment and social mobility. The Sociological Review, 2010, 58(3), 406–428.

19. Rostami, G. Bani-Fatima, H. Alizadeh Aghdam, M. Investigating the relationship between cultural capital and the level of social participation among female teachers working in education in Miandoab city. Sociological Studies, Third Year, Issue 9, Winter '92, p. 98-78. 1392.

20. Valikhani, B. The Impact of Cultural Capital, Psychological Capital and Social Capital on Employee Individual Job Performance (Case Study: Hekmat Iranian Bank). Master Thesis in Public Administration, Payame Noor University, Hamadan Province, Payame Noor Center, Hamadan. 1398.

21. Mirsardo, T. Old, B. Cultural Capital and Academic Progress (Case Study: Golestan Secondary School Students). Journal of Educational Sociology, No. 11, Spring and Summer 1997, p. 127-113. 1397.

22. Cliona Hannon, Daniel Faasb, Katriona O’Sullivan. Widening the educational capabilities of socio-economically disadvantaged students through a model of social and cultural capital development.